

Σύνχρονα μεγάλα Θρησκευόμενα.

ΚΙΤΗ ΜΑΡΙΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Ε΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

ΑΕΜ:16872

Ο Βουδισμός στην Ινδία, Κίνα, Θιβέτ, Μογγολία, Κορέα και Ιαπωνία.

- ▶ Μετά τον θάνατο του Βούδα ο Βουδισμός άρχισε να εξαπλώνεται ραγδαία ταυτόχρονα όμως αν έκυψαν κάποια πρόβληματα. Για τον λόγο αυτό έγινε μια Σύνοδος (Rajagriha) για να αποκατασταθεί η πειθαρχία.
- ▶ Εκατό χρόνια μετά τον θάνατο του Βουδά έγινε η δεύτερη βουδιστική Σύνοδος στο Vaisali στην οποία ήρθαν στην επιφάνεια διάφορες οι οποίες ήταν οι εξής:
- ▶ α) Οι αυστηροί Βουδιστές πίστευαν ότι μετά τον θάνατο του ο Βούδας εισήλθε διαπαντος στο νιρβάνα γεγονός που καθιστούσε αδύνατο να επιστρέψει για να βοηθήσει την κοινότητα του με αποτέλεσμα η μόνη βοήθεια για την σωτηρία να είναι η διδασκαλία του
- ▶ β) Αντίθετα πολλοί υποστηρίζαν πως ο Βούδας από την συμπόνια που τον διακατείχε για τα όντα δεν εισήλθε ολοσχερώς στο νιρβάνα, αλλά βρίσκεται σε μια κατάσταση που μπορεί να επιστρέψει για να βοηθά τους πιστούς.

Οι δύο παρατάξεις του Βουδισμού.

- ▶ Συνεπώς αναπτύχθηκαν δύο παρατάξεις ο βουδισμός του Μεγάλου Οχήματος (Hinayna) και ο βουδισμός του Αδαμάντιου ή Μικρού Οχήματος (Vajrayana).
- ▶ Ο Βουδισμός του Μεγάλου **Οχήματος** ονομασθηκε έτσι γιατί χωρά πολλούς ανθρώπους ώστε να τους περάσει στην όχθη της σωτηρίας.
- ▶ Αντιθετα το Μικρό Όχημα χωρά λίγους και εκλεκτούς οι οποίοι ακολουθούν την αρχαία διδασκαλία και τηρούν πιστά τις τέσσερις ευγαινεις αλήθειες του Βούδα.
- ▶ Το ιδεώδες είναι το arhat δηλαδή ο τέλειος, ο άγιος ο οποίος βρήκε τον φωτισμό και πέτυχε το νιρβάνα.
- ▶ Ο βουδισμός του Μεγάλου Οχήματος Hinayna έχει ως κέντρο του από τον πρώτο μετά Χριστού αιώνα την Σρι-Λανγκα και είναι διαδεδομένος σήμερα στην Ινδία, Ταϊλάνδη, Καμπότζη, Λαός και Βιετνάμ.
- ▶ Ο Βουδισμός του Μικρού Οχήματος Mahayana είναι διαδεδομένος στην κεντρική και βορειοανατολική Ασία δηλαδή το Θιβέτ και στις χώρες των Ιμαλαΐων ως την Μογγολία ,την Κίνα, Κορέα και Ιαπωνία.

- ▶ Το πρόσωπο του Βούδα στο Μεγάλο Όχημα απέκτησε θεολογική έννοια. Ο Βούδας έγινε υπερβατικός και αχρονως. Ο ιστορικός Βούδας αποτελεί μια από τις ενσαρκώσεις του οι οποίες δημιουργούνται από την συμπόνια του προς τα όντα που έχουν ανάγκη τον φωτισμό του.
- ▶ Οι ενσαρκώσεις αυτές του Βούδα ονομάστηκαν Βοδισαττβες δηλαδή πρόσωπα προορισμένα να γίνουν Βούδες.
- ▶ Οι Βοδισαττβες είναι αναρίθμητοι και μακάριοι.
- ▶ Από τους πιο σημαντικούς Βοδισαττβες είναι ο Amitabha ο Βούδας του ατελευτού φωτός και ο αναμενόμενος Βούδας της ελπίδας που θα έρθει στο μέλλον για να υδρισει την μακαρία χώρα.
- ▶ Κατανοούμε λοιπόν ότι ο Βουδισμός κατά την εξάπλωση του απέκλεινε από το αρχικό κήρυγμα του υδριτη του, επηρεάστηκε από τοπικές αντιλήψεις και προσαρμόστηκε στις εκάστοτε θρησκευτικές ανάγκες.

- ▶ Ιδιαίτερη μορφή του Βουδισμού συναντάμε στο Θιβέτ όπου αναπτύχθηκε ο ταντρισμός. Στον δυτικό κόσμο ο βουδισμός αυτός είναι γνωστός ως Λαιμαιοσμός
- ▶ Οι μοναχοί του Θιβέτ μετέδωσαν τον Βουδισμό και στην Μογγολία.
- ▶ Το ιδεώδες όλων των παρατάξεων του Βουδισμού είναι το Νιρβάνα.
- ▶ Το arhat είναι το ιδεώδες του Μικρού Οχήματος.
- ▶ Ενδιαφέρον σημείο αποτελεί η σχολή του Ζεν η οποία περιλαμβάνει ειδικές ασκήσεις στοχασμού με σκοπό τον φωτισμό.
- ▶ Ο φωτισμός είναι ιδεώδες και για της χριστιανικής ασκητικής.

- ▶ Η σχολή της σοφίας διδάσκει το «κενό» (shunyata) όλων των πραγμάτων δηλαδή ότι τα πράγματα είναι φαινόμενα.
- ▶ Στη μέση σχολή (Madhyamika) τοποθετείται ο μη πραγματικός εξωτερικός κόσμος απέναντι στο Απόλυτο.
- ▶ Το Απόλυτο ενυπάρχει σε όλα τα ορατά φαινόμενα ως θετική έννοια δίχως ιδιώματα ως κενό παντός εξωτερικού.
- ▶ Με την έννοια αυτή εξωτερικά και εσωτερικά, σαμσάρα και νιρβάνα συμπίπτουν .
- ▶ Το Απόλυτο είναι ελευθερία και λύτρωση αλλά για να το γνωρίσουν αυτό οι άνθρωποι πρέπει να αποκτήσουν τον φωτισμό.
- ▶ Φωτισμός είναι η γνώση που πηγάζει από την εμπειρία.
- ▶ Υπάρχουν συνεπώς δύο γνώσεις η ανώτερη που κατανοεί ότι το σαμσάρα και το νιρβάνα συμπίπτουν ως κενό ενώ η κατώτερη βλέπει τα πράγματα του κόσμου ως αληθινά.
- ▶ Την διδασκαλία περί του κενού ανέπτυξε ο Nagarjuna το 250-300 Μ.χ.

Χριστιανισμός και Βουδισμός διάφορες προσεγγίσεις

- ▶ Συγκρίνοντας τον Χριστιανισμό με τον Βουδισμό διακρίνουμε τις μεταξύ τους διαφορές καθώς και κάποιες συγκλησεις.
- ▶ Εξετάζοντας την ιστορία των δύο θρησκευτικών παραδόσεων συμπεραίνουμε ότι:
- ▶ Ο Ανατολικός Χριστιανισμός είχε αμεσότερη γνώση των πνευματικών ρευμάτων και θρησκευτικών παραδόσεων της Ανατολής. Με αποτέλεσμα οι Ινδοιστικές, Κινεζικές, Βουδιστικές παραδόσεις να φτάνουν είδη από την ελληνιστική εποχή ως τις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου.
- ▶ Ένας Ελληνο-Βουδιστικός διάλογος είχε ξεκινήσει από τότε.
- ▶ Ο Αρχαίος Ινδο-Ελληνικός Ρυθμός στην αρχιτεκτονική και γλυπτική τέχνη (γνωστός και ως Φανφάρα) αποτελούν μαρτυρία συμβίωσης των πολιτισμών.
- ▶ Πρωτος ο Κλήμης Αλεξανδρείας (150-215) μας δίνει πληροφορίες για τους Ινδούς και αναφέρει τον Βούδα στο έργο του Στρωμματείς.
- ▶ Απηχηση είχε η ζωή του Βούδα που παράτησε την κοσμική ζωή και έγινε μεγάλος ασκητής. Με βάση αυτές ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός γράφει το έργο «βίος Βαρλαάμ και Ιωάσαφ».

Αρχές επικοινωνίας και κοινά σημεία.

- ▶ Σύμφωνα με τις νέες έρευνες οι σχέσεις μεταξύ βουδισμού και χριστιανισμού παρατηρούνται κατά μήκος της οδού Μεταξής ως τα δυτικά τμήματα της Κίνας και του Θιβέτ από τον 7^ο έως τον 13^ο αιώνα.
- ▶ Οι δύο παγκόσμιες θρησκείες συναντήθηκαν εκεί είτε αμέσως είτε μέσω του Μανιχαϊσμού και άφησαν τα ίχνη τους στην τέχνη και σε γραπτά μνημεία.
- ▶ Αν και οι διαφορές ανάμεσα στις δύο θρησκείες είναι φανερές υπάρχουν κοινά σημεία για διάλογο όπως:
- ▶ Και ο χριστιανισμός και ο βουδισμός ασχολούνται με τα μεγάλα υπαρξιακά προβλήματα όπως η ζωή και ο θάνατος, η ύπαρξη και ο Θεός και όλα αυτά που ταλανίζουν τους ανθρώπους σε κάθε εποχή.
- ▶ Ακόμα κοινό είναι η δυσπιστία απέναντι στον κόσμο της παροδικότητας, ο στοχασμός, η προσευχή και η μακρά ασκητική και μυστική παράδοση.
- ▶ Τέλος σημείο διαλόγου αποτελούν οι διαφορετικές εμπειρίες για τον φωτισμό και την απολύτρωση.

Σημεία αποκλίσεως- Το ανθρώπινο πρόσωπο και η ανακυκληση.

- ▶ Μεγάλη απόκλιση από την χριστιανική διδασκαλία παρουσιάζει η περι ανθρώπινου προσώπου διδασκαλία του Βουδισμού
- ▶ Η έννοια του προσώπου είναι θεμελιώδης για τον Χριστιανισμό.
- ▶ Η σωτηρία του ανθρώπινου προσώπου αποτελεί κέντρο της χριστιανικής Αποκαλύψεως.
- ▶ Σύμφωνα με την Βίβλο ο άνθρωπος είναι μοναδικός στην ιστορία του κόσμου και δεν υπόκειται στον νομό των μετενσαρκώσεων.
- ▶ Ο άνθρωπος πλάστηκε « καθ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» του Θεού και προορίστηκε ως ανεπανάληπτο πρόσωπο στην αιωνιότητα.

- ▶ Για τον χριστιανισμό με την δημιουργία αρχίζει και ευθύγραμμη και μη επαναλαμβανόμενη ιστορία η οποία οδηγεί σε ένα τέρμα που καθόρισε ο Θεός.
- ▶ Ο Θεός είναι η αρχή , το τέλος και το κέντρο της ιστορίας.
- ▶ Αντίθετα στον Βουδισμό η μοναδικότητα του προσώπου και του κόσμου δεν έχει νόημα. Όλα είναι δεμένα στον τροχό της αιώνιας ανακυκλήσης και δεν έχουν σταθερή υπόσταση.
- ▶ Την σκέψη του Βουδιστή καθώς και του Ινδοιστή, είναι η φυγή από τον επώδυνο κύκλο των γεννήσεων και της φθοράς (samsara).

Σημεία προσεγγίσεως- Η απολύτρωση.

- ▶ Σημείο προσεγγίσεως Χριστιανισμού και Βουδισμού από διαφορετική πλευρά ερμηνείας είναι ο πόθος της απολυτρώσεως.
- ▶ Για τον Βουδισμό ο κόσμος παρά τις ομορφιές του είναι ασταθής και γεμάτος πόνος.
- ▶ Στον Χριστιανισμό ο μεταπτωτικός κόσμος ρέπει προς την αμαρτία και το κακό. Όπως ο βουδιστής δέχεται ότι ο κόσμος είναι γεμάτος απατηλές ομορφιές και η υποδωλουση του ανθρώπου σε αυτόν γεννά αμαρτίες και θλίψη. Όμως ο χριστιανός δεν δέχεται ότι όλη η ζωή είναι πόνος.
- ▶ Ο μεγάλος θεολόγος του 7^ο αιώνα Μάξιμος ο Ομολογητής αναφέρει: « δεν πρέπει να καταπολεμούμε την κτισιν, της οποίας δημιουργός είναι ο Θεός, αλλά τις άτακτες και αφύσικες κινήσεις και ενέργειες που ξεκινούν από μέσα μας»
- ▶ Η Χριστιανική διδασκαλία κηρύττει τη συμμετοχή στην χαρά και στις θλίψεις της ζωής καθώς η ζωή είναι το δώρο του Θεου, το ύψιστο αγαθό και ευλογία του.

-
- ▶ Αντιθέτως για τον Βουδισμό η εμμονή στον κόσμο είναι άσκοπη και μάταιη επιδίωξη.
 - ▶ Σωτηρία είναι η φυγή και η απελευθέρωση από τον κόσμο καθώς μόνο έτσι επιτυγχάνεται ο εκμηδενισμός της οδύνης και της θλίψης.

Τα ιδεώδη του φωτισμού και της γνώσεως.

- ▶ Ο φωτισμός και η απόκτηση της πνευματικής γνώσης είναι ιδεώδες και του Χριστιανισμού αλλά και του Βουδισμού.
- ▶ Για την χριστιανική θεολογία ο φωτισμός είναι αποτέλεσμα της ηθικής τελειώσεως αλλά και της οντολογικής ανακαίνισης ολοκλήρου του ανθρώπινου προσώπου.
- ▶ Υπάρχουν δύο δρόμοι για να πλησιάσουμε αυτήν της αλήθεια της χριστιανικής Αποκαλύψεως: ο θετικός και ο αποφατικός. Ο συγκεκριασμός και των δύο είναι το άριστο μέτρο.
- ▶ Αυτή η πορεία του υπερλογου δεν επιτυγχάνεται με τον φιλοσοφικό νου, αλλά με την εσωτερική εμπειρία της καρδιάς που απορρέει από τον φωτισμό.

-
- ▶ Για τον Βουδισμό φωτισμός είναι η σβεση κάθε προσωπικού.
 - ▶ Φωτισμός είναι η γνώση του μηχανισμού της αθλιότητας του ανθρώπου και η θλίψη του στον κόσμο της φθοράς.
 - ▶ Ο φωτισμός αυτός σημαίνει η απελευθέρωση του ανθρώπου από κάθε χωροχρονική κατάσταση και την φυγή του σε μια ακοσμική κατάσταση, που το εγώ χάνεται στην απειρία του άλλου, του αχανούς και απεριγραπτού.

Η μυστική Θεολογία της Ανατολικής Εκκλησίας και ο βουδιστικός διαλογισμός

- ▶ Σε αυτό το σημείο βρίσκεται το μεγάλο ενδιαφέρον που παρουσιάζει για τη μυστική Θεολογία της Ανατολικής Εκκλησίας ο βουδιστικός στοχασμός.
- ▶ Βρίσκουμε εδώ πολλά φαινομενολογία παράλληλα μεταξύ των δύο θρησκειών με διαφορετικό όμως περιεχόμενο.
- ▶ Στην Ανατολική Εκκλησία ανέκαθεν υπάρχει στενή σχέση ανάμεσα σε Θεολογία και μυστική εμπειρία.
- ▶ Συνεπώς η ενότητα μεταξύ αποφατικής και καταφατικής Θεολογίας είναι σταθερή.
- ▶ Παράλληλα και στον Βουδισμό η διδασκαλία είναι ανώφελη εάν δεν επιβεβαιώνεται μέσω της μυστικής εμπειρίας.

- ▶ Η μυστική θεολογία της Ανατολικής Εκκλησίας περιγράφει αρνητικώς, με την αποφαντική οδό, τα θεία πράγματα (αρνείται να τα περιγράψει).
- ▶ Σε αυτό το σημείο μπορούμε να παραλληλίσουμε τις «περιφρασεις» ή «αρνήσεις» με τη βουδιστική αποφατική σκέψη και να ερμηνεύσουμε τη σιωπή ντου Βούδα για το Θεό και τα μεταφυσικά πράγματα.
- ▶ Έτσι στα σημεία αυτά μπορούμε να βρούμε έναυσμα για διάλογο.
- ▶ Με τον όρο μυστική θεολογία δεν εννοούμε μια ιδιαίτερη θεολογία αλλά μια από τις όψεις αυτής η οποία αποτελεί την βαθειά ευσέβεια και φλόγα της πίστης.
- ▶ Η Ανατολική ορθόδοξη διδασκαλία δεν έκανε ποτέ διάκριση μεταξύ θεολογίας και μυστικής θεολογίας, καταφατικής και αποφατικής και πλησίασε τα μυστήρια του Θεού «δια της γνώσεως και δια της αγνωσίας».
- ▶ Σύμφωνα με τα παραπάνω στη μυστική θεολογία η συνάντηση με το Θεό γίνεται στον χώρο της πνευματικής ζωής και εμπειρίας.

- ▶ Το πρόβλημα της αγνωσίας του Θεού αντιμετωπίζουν ήδη οι πρώτοι Πατέρες της Ανατολής. Ο Θεός είναι το ακατάληπτο για να τον κατανοήσουμε πρέπει να απαρνηθούμε τα εγκόσμια και εισέλθουμε στον θείο γνοφο.
- ▶ Συνεπώς για να φτάσουμε στον ακατάληπτο θεό πρέπει να ακολουθήσουμε την αποφατική μέθοδο η οποία λέει ότι δεν είναι ο Θεός.
- ▶ Ο Θεός είναι άγνωστος και ακατάληπτος.
- ▶ «Πέλαγος ουσίας άπειρον και αόριστον είναι ο Πατήρ» σύμφωνα με τον Γρηγόριο Θεολόγο. Η συγκεκριμένη φράση έφτασε αργότερα στον Θωμά τον Ακινάτη και έγινε «*Pelagus es sentiae infinite*».
- ▶ Με τον Διονύσιο Αρεοπαγίτη (5^{ος} αιώνας) η μυστική σκέψη έφτασε στα ύψη της.
- ▶ Σύμφωνα με τον Διονύσιο ο Θεός είναι παντελώς αφαίρεση.
- ▶ Βρισκουμε εδώ παράλληλα σημεία με την βουδιστική διδασκαλία η οποία αρνείται κατηγορηματικά να μηλίζει για μεταφυσικά γεγονότα και να περιγράψει τη φύση του Θείου.

- ▶ Ωστόσο οι αποφαιτικοί όροι του Διονύσιου δεν έρχονται σε αντίθεση με τον Τριαδικό Θεό που αποκαλύπτεται στον κόσμο. Η αιτία των πάντων είναι κρυμμένη στο σκότος, έρχεται στο φως και αποκαλύπτεται. Η αιτία είναι ο «έρως» του Θεού προς το δημιούργημα του.
- ▶ Ο μεγάλος Θεολόγος Μάξιμος Ομολογητής (580-662) ασχολήθηκε συστηματικά με το περιεχόμενο της μυστικής θεολογίας.
- ▶ Αναφέρει ότι ο Θεός έχει μια κίνηση αγάπης προς τον κόσμο με την οποία αποκαλύπτει την αλήθεια του που ονομάζεται «μεταδοσις». Για αυτό ο Θεός είναι «μεθεκτος» στις μεταδόσεις του και «αμεθεκτος» ως προς την ουσία του. Ανάλογη προς την αγάπη του Θεού είναι η αγάπη του ανθρώπου προς αυτόν και τον συνάνθρωπο.

- ▶ Με τον Συμεών τον Νέο Θεολόγο (975-1035) έχουμε μια σύνθεση της μυστικής θεολογίας του Μαξίμου με την Κλίμακα του Ιωάννη του Σιναιτη (526-605).
- ▶ Η Κλίμαξ είναι μια μέθοδος πνεύματικη, με την βοήθεια της οποίας ανέρχεται ο πιστός κατά βαθμίδες τελειώσεως προς τον Θεό. Το έργο αυτό επηρέασε την σκέψη του Συμεών πυρήνα της οποίας ήταν η θεωρία του «ακτίστου φωτός». Σύμφωνα με αυτήν την θεωρία ο πιστός μέσο της προσευχής, άσκησης, της αγάπης και του στοχασμού μπορεί να ενωθεί με τον Θεό και να δει το ίδιο το ακτιστο φως στην καρδιά του.
- ▶ Τη μυστική αυτή εμπειρία της ενώσεως με τον Θεό εξέφρασε ο Συμεών με πολλά ποιήματα τα οποία συνιστούν το έργο «Θείων ερώτων ύμνοι».

- ▶ Ένα ακόμα στάδιο της Ανατολικής μυστικής θεολογίας το οποίο φαινομενικά έχει κάποια παράλληλα με τις πρακτικές του βουδιστικού διαλογισμού είναι ο Ησυχασμός (14 ος αιώνας), όπου δεσπόζει η φυσιογνωμία του Αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Γρηγορίου Παλαμά (1296-1359).
- ▶ Οι Ησυχαστές πίστευαν ότι με την συγκέντρωση του νου και την αδιαλυπτη προσευχή μπορούσαν να πετύχουν τον φωτισμό.
- ▶ Ο Ησυχαστής προσεύχεται καθισμένος σταυροπόδι και με κλίση της κεφαλής. Ακόμα η προσευχή συχνά ακολουθεί τον Ρυθμό της αναπνοής.
- ▶ Έναν τέτοιο φωτισμό με αυτοσυγκράτηση και συγκεκριμένη στάση του σώματος (γιόγκα), ρύθμιση της αναπνοής και σιωπηλό διαλογισμό συναντάμε σε όλες τις μορφές του βουδιστικού στοχασμού.

- ▶ Σύμφωνα με τον Ησυχασμό για να πετύχει ο πιστός την θεωρία του θείου φωτός και την ένωση με τον Θεό χρειάζεται κάθαρση της καρδιάς και αδιαλυπτη προσευχή. Ο πρώτος θεωρητικός της καθαρής και νοερής προσευχής ήταν ο Ευάγριος Ποντικός (345-399), ο οποίος δίδαξε ότι η προσευχή είναι τέλεια ενέργεια του νου.
- ▶ Ορίζει την άνοδο του νου λοιπόν σε μια τριπλή μέθοδο προόδου: α) την πρακτική-ασκητική μέθοδο, β) την φυσική που είναι η γνώση των όντων και γ) την θεολογική την μόνη μέθοδο που καθιστά τον άνθρωπο ικανό να δει τον Θεό.
- ▶ Η βαθμίδα αυτή είναι η ύψιστη μυστική εμπειρία καθώς ο καθαρος νους ανέρχεται προς τον Θεό και γίνεται επόπτης Τριάδος.
- ▶ Παρομοίωση αντίληψη για τον φωτισμό παρατηρούμε στον βουδισμό Mahayana, και ιδίως στην σχολή του Zen.

- ▶ Ο Ησυχασμός δημιούργησε ένα ολόκληρο θεολογικό πρόβλημα.
- ▶ Για τους αντιπάλους του υσχυε ότι εφόσον η ουσία του Θεού είναι ακατάληπτη δεν μπορεί για γίνει λόγος για θείες ενέργειες και άκτιστο φως και το μοναδικό μέσο γνωριμίας με τον Θεό αποτελεί ο νους και η καλλιέργεια του.
- ▶ Ωστόσο η διάκριση μεταξύ θείας ουσίας και ενεργείας είναι πολύ σημαντική για την Ανατολική θεολογία καθώς φανερώνει την άμεση επικοινωνία κτίστου και άκτιστου.
- ▶ Για αυτό το λόγο η διδασκαλία που απηχεί στην εκκλησία της Ανατολής είναι αυτή του Γρηγορίου Παλαμά η οποία διδάσκει ότι η θεία ουσία είναι ακατάληπτη και απερινοητη, η θεωρία του θείου φωτός είναι δυνατή διότι το φως είναι άκτιστη ενέργεια του.

- ▶ Η θεωρία του ακτίστου φωτός συνεχίζει και σήμερα στον μοναχισμό της ορθόδοξης εκκλησίας με την προσευχή και την επίκληση του ονόματος του Χριστού. Έχει τους έξη τρεις τύπους: α) Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, ελέησον με τον αμαρτωλόν, β) Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, ελέησον με, γ) Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, ελέησον ημάς και τον κόσμο σου.
- ▶ Την προσευχή αυτή δεν μπορούμε να την παραμορφώσουμε σε μια λεγόμενη «Χριστιανική Yoga» και να την θεωρήσουμε ως «Υπερβατικό Διαλογισμό» (Tradetional Meditation, όρος που επέβαλαν παραθρησκευτικές ομάδες βουδιστικής η Ινδοιστικής αποκλίσεως).
- ▶ Κάθε θρησκεία και πολιτισμός έχουν τους δικούς τους τρόπους να εκφράζονται απέναντι στα μυστήρια του απείρου. Αν διακρίνονται κάποιες ομοιότητες στις μεθόδους και τις εξωτερικές εκδηλώσεις δεν σημαίνει ότι είναι και ουσιαστικά όμοιες.

- ▶ Συνεπώς αμφιβαλουμε αν ο Βοδιστικος διάλογος – Yoga έχουν κάτι ουσιώδες να προσφέρουν στην παράδοση της χριστιανικής Εκκλησίας.
- ▶ Ένας διαλογισμός ή μια «Yoga για Χριστιανούς» είναι για τον άνθρωπο της Δύσης μια μόδα μια προτίμηση για το ξωτικό άγνωστο και όχι κάτι το ουσιώδες.
- ▶ Για τις χώρες του Βουδισμού και του Ινδοισμού όμως τα θέματα αυτά έχουν νόημα ζωτικής σημασίας.
- ▶ Καταληγοντας αντιλαμβανόμαστε σήμερα την υπονόμηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, του πολιτισμού και των δικαιωμάτων. Οι αξίες που αναφέραμε είναι αυτές που οδηγούν τους λαούς διαφόρων θρησκειών σε έναν δημιουργικό διάλογο αλληλογνωριμίας και ειρηνικής συνύπαρξης.
- ▶ Σποδαιος μπορεί να αποβεί διάλογος της θρησκείας της αγάπης του Χριστιανισμού με τον Βουδισμό, την παγκόσμια θρησκεία του οίκτου.